

ELEKTR TOKIDAN FOYDALANISHDA TEXNIKA XAVFSIZLIGI VA SHAXSIY HIMOYA VOSITALARI

Muallif: Ikmatillayeva Nilufar Avazjanovna

Farg'ona shahar 1-son texnikumi maxsus fan o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada elektr tokidan foydalanish jarayonida texnika xavfsizligi qoidalariga rioya qilishning ahamiyati hamda shaxsiy himoya vositalaridan to'g'ri foydalanish masalalari yoritib berilgan. Elektr toki bilan bog'liq xavf-xatarlar, ularning inson salomatligiga ta'siri, ishlab chiqarish va ta'lim muassasalarida xavfsiz mehnat sharoitini yaratish yo'llari tahlil qilingan. Shuningdek, o'quvchilar va xodimlarda elektr xavfsizligi madaniyatini shakllantirish bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: elektr toki, texnika xavfsizligi, shaxsiy himoya vositalari, elektr jarohati, xavfsiz mehnat, ishlab chiqarish muhit, profilaktika.

KIRISH

Hozirgi zamonda elektr energiyasiz hech bir sohani tasavvur qilib bo'lmaydi. Ishlab chiqarish korxonalari, ta'lim muassasalari, tibbiyot, transport va kundalik hayotda elektr qurilmalaridan keng foydalaniladi. Shu bilan birga, elektr toki inson hayoti va sog'lig'i uchun jiddiy xavf tug'dirishi mumkin bo'lgan omil hisoblanadi.

Elektr toki ta'sirida inson organizmida turli darajadagi jarohatlar, kuyishlar, yurak faoliyatining buzilishi va hatto o'lim holatlari kuzatilishi mumkin. Shu sababli elektr tokidan foydalanishda texnika xavfsizligi qoidalariga qat'iy rioya qilish, shaxsiy himoya vositalaridan to'g'ri foydalanish hamda doimiy profilaktik tadbirlarni amalga oshirish muhim ahamiyatga ega.

Ta'lim muassasalarida, ayniqsa texnik yo'nalishlarda tahsil olayotgan o'quvchilar uchun elektr xavfsizligi bo'yicha bilim va ko'nikmalarni shakllantirish dolzarb masalalardan biridir.

ASOSIY QISM

1. Elektr tokining inson organizmiga ta'siri

Elektr toki inson tanasidan o'tganda nerv tizimi, mushaklar va yurak faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Tok kuchi va ta'sir qilish davomiyligiga qarab jarohat darajasi ham turlicha bo'ladi. Yengil hollarda mushaklarning tortilishi, og'riq sezilishi kuzatilsa, og'ir hollarda yurak to'xtashi va nafas olishning izdan chiqishi mumkin.

Elektr toki bilan zararlanishning asosiy sabablari quyidagilardan iborat:

yalang'och simlarga tegib ketish,

nosoziy elektr jihozlaridan foydalanish,

nam muhitda elektr asboblari ishlatish,

xavfsizlik qoidalariga amal qilmaslik.

Shu sababli har bir shaxs elektr qurilmalari bilan ishlashda ehtiyot choralarini bilishi va ularga rioya qilishi shart.

2. Elektr xavfsizligi bo'yicha umumiy qoidalar

Elektr tokidan foydalanishda quyidagi asosiy texnika xavfsizligi qoidalariga amal qilish lozim:

nosoziy elektr jihozlaridan foydalanmaslik;

elektr asboblari faqat quruq qo'l bilan ushlash;

simlarni tortib uzmaslik;

rozetkalarga begona buyumlar tiqmaslik;

ta'mirlash ishlarini faqat tok o'chirilgan holatda bajarish.

Ta'lim muassasalarida barcha elektr jihozlari muntazam texnik ko'rikdan o'tkazilishi, o'quvchilarga esa xavfsizlik bo'yicha doimiy tushuntirish ishlari olib borilishi zarur.

3. Ishlab chiqarish va o'quv ustaxonalarda xavfsizlik

Ishlab chiqarish korxonalari va texnik ustaxonalarda elektr toki bilan ishlash yanada yuqori xavf tug'diradi. Chunki bu joylarda yuqori kuchlanishli uskunalar, payvandlash apparatlari va boshqa murakkab texnika vositalari mavjud bo'ladi.

Bunday sharoitda ishchilar va o'quvchilar quyidagi talablarga amal qilishlari lozim:

maxsus kiyim va poyabzaldan foydalanish;

himoya qo'lgoplari va ko'zoynak taqish;

elektr jihozlarini faqat mutaxassis ruxsati bilan yoqish;

favqulodda holatlarda tezkor chora ko'rish qoidalarini bilish.

Xavfsizlik texnikasi bo'yicha yo'riqnoma bilan tanishtirish va uni imzo orqali tasdiqlash ham muhim ahamiyatga ega.

4. Shaxsiy himoya vositalarining ahamiyati

Shaxsiy himoya vositalari elektr toki bilan ishlashda insonni jarohatlanishdan saqlash uchun mo'ljallangan maxsus vositalardir. Ularga quyidagilar kiradi:

dielektrik qo'lgoplar,

rezina poyabzal,

himoya gilamchalari,

himoya kaskalari,

maxsus kiyimlar.

Bu vositalar inson tanasining elektr toki bilan bevosita aloqa qilishining oldini oladi. Shaxsiy himoya vositalaridan muntazam va to'g'ri foydalanish ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalar sonini sezilarli darajada kamaytiradi.

5. Elektr jarohatlarining oldini olish bo'yicha profilaktika

Elektr jarohatlarining oldini olish uchun muntazam profilaktik tadbirlar o'tkazish muhimdir. Bularga quyidagilar kiradi:

elektr jihozlarini doimiy tekshirib borish;

sim va kabellarni o'z vaqtida almashtirish;

xavfsizlik belgilarini joylashtirish;

xodimlar va o'quvchilarni qayta tayyorlash.

Profilaktik ishlar orqali xavfli vaziyatlarning oldi olinadi va inson hayoti muhofaza qilinadi.

6. Elektr xavfsizligi madaniyatini shakllantirish

Elektr xavfsizligi faqat qoidalarga amal qilish bilangina emas, balki inson ongida shakllangan mas'uliyat hissi bilan ham bog'liq. O'quvchilarda yoshligidan xavfsiz mehnat ko'nikmalarini shakllantirish kelgusida ularning hayoti uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Dars jarayonida amaliy mashg'ulotlar, videoroliklar, testlar va muhokamalar orqali elektr xavfsizligi mavzusini mustahkamlash samarali natija beradi.

7. Favqulodda holatlarda birinchi yordam ko'rsatish

Elektr toki urgan shaxsga tezkor va to'g'ri yordam ko'rsatish uning hayotini saqlab qolishi mumkin. Birinchi navbatda tok manbai o'chirilishi yoki jabrlanuvchi izolyatsiyalangan buyum yordamida tokdan ajratilishi kerak.

So'ngra nafas va yurak urishi tekshiriladi, zarurat bo'lsa sun'iy nafas va yurakni bilvosita massaj qilish ishlari amalga oshiriladi. Shu bilan birga tez tibbiy yordam chaqirilishi shart.

XULOSA

Elektr tokidan foydalanishda texnika xavfsizligi qoidalariga amal qilish va shaxsiy himoya vositalaridan foydalanish inson hayoti va sog'lig'ini saqlashda muhim ahamiyatga ega. Elektr xavfi doimiy mavjud bo'lgan sharoitlarda ehtiyotsizlik jiddiy oqibatlarga olib kelishi mumkin.

Shu sababli ta'lim muassasalarida va ishlab chiqarish korxonalarida xavfsizlik bo'yicha muntazam tushuntirish ishlari olib borilishi, shaxsiy himoya vositalari bilan to'liq ta'minlash va nazoratni kuchaytirish zarur. Elektr xavfsizligi madaniyatini shakllantirish esa kelajak avlodning sog'lom va mas'uliyatli bo'lib voyaga yetishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR VA INTERNET SAYTLAR

- 1.Xudoyberganov R. Mehnat muhofazasi asoslari. — Toshkent, 2020.
- 2.Abduqodirov A. Texnika xavfsizligi va ishlab chiqarish sanitariyasi. — Toshkent, 2019.

3. O'zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksi.
4. O'zbekiston Respublikasi "Mehnatni muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonuni.
5. www.edu.uz — O'zbekiston Respublikasi ta'lim portali.
6. www.mehnat.uz — Mehnat vazirligi rasmiy sayti.
7. www.ziyonet.uz — Ta'lim resurslari portali.
8. www.wikipedia.org — Elektr xavfsizligi bo'yicha ma'lumotlar.
9. www.safetyfirst.uz — Mehnat muhofazasi bo'yicha maqolalar.